

Helsingin yliopiston tieteentekijät -
Forskarföreningen vid Helsingfors universitet

HYT:n jäsenlehti

Mihin menee
tutkijakoulutus?

Agora is here!

Hallitseeko aika
sinua vai sinä
aikaa?



3/2013

Julkaisija:

Helsingin yliopiston tieteenekijät
- Forskarföreningen vid
Helsingfors universitet ry

**Tiedotusvastaava/
päätoimittaja:**

Mietta Lennes
hyt-tiedotus@helsinki.fi

Ulkoasu ja taitto:

Nina Järviö
hyt-toimisto@helsinki.fi

Osoitteenmuutokset:

hyt-toimisto@helsinki.fi

Painopaikka:

Unigrafia Oy

Kotisivut:

www.helsinki.fi/jarj/hyt

HYT Facebookissa:

[www.facebook.com/
HelsinginYliopistonTieteentekijat](http://www.facebook.com/HelsinginYliopistonTieteentekijat)

- 1 Pääkirjoitus
- 2 Pääluottamusmiehen palsta
- 4 Mitä tein kesällä
- 5 Tarvitsetko lasit tietokonetyöhön?
- 6 Helsingin yliopisto tavoittelee erinomaisen
työnantajan statusta
- 7 Hengähdä ja kuuntele
- 8 Juoksukilpailuja aivotyöläisille
- 10 Minne menee tutkijakoulutus?
- 12 Ajan hallitsija vai työn suunnittelija?
- 13 Kutsu syyskokoukseen

PÄÄKIRJOITUS

Tiina Niklander

UUSI LUKUVUOSI ALKAA!

Toivottavasti loma oli antoisa ja ne kuuluisat patterit on ladattu tulevaa lukuvuotta ja sen haasteita varten!

Menneenä kesänä monia meistä on puhut-
tanut tuleva tutkijakoulu-uudistus. Aiheesta
on käyty keskustelua jopa *Helsingin Sano-*
mien mielipidepalstalla. Uudistuksessa mie-
tityttää sekä nykyisten nuorempien tutkijoi-
den asema, rahoituksen riittävyys että uusien
mahdollisuus aloittaa jatko-opintonsa. Näistä
teemoista ei vielä näin kesän jälkeen ole juuri
missään saatavilla varmaa tietoa. Tutkijakou-
lurakenteesta hallitus päätti juuri ennen kesä-
lomia, mutta rahoituksesta ei vielä ole mitään
muodollisia päätöksiä. Suunnitelmia, mutta
varsinkin huhuja ja ylilyöntejä, ilmeisesti riittää.

Keskustelun rönsyileminen myös valtakun-
nallisen sanomalehden mielipidepalstalle
heijastaa valitettavan hyvin avoimen kes-
kustelukulttuurin puuttumista yliopiston hal-
linnosta. Juuri kun henkilöstö oli oppinut, että
Yliopistolainen-lehteä voi käyttää tällaiseen
keskusteluun, lehti lakkautettiin vähän äänin
säästöihin vedoten. Nyt henkilöstö joutuu
turvautumaan Hesariin, koska muuta avoi-
men keskustelun kanavaa koko yliopisto-
yhteisön kesken ei enää ole. Minusta ainakin
olisi hyvä, että voisimme käydä avointa kes-
kustelua ensin yliopiston sisällä, jolloin aina-
kin pahimmat väärinkäsitykset puolin ja toi-
sin saataisiin oiottua omassa joukossa. HYT
käynnisti syksyllä 2012 *Agora*-tilaisuudet, joilla
pyritään tukemaan avointa keskustelukulttuu-
ria yliopiston sisällä. Viimevuotinen tilaisuus
oli menestys. Seuraava *Agora* järjestetään
26. syyskuuta. Katso lisätiedot tämän lehden
takakannesta ja tule mukaan!



Puheenjohtaja Tiina Niklander

The university is year after year becoming
more international. We have more internatio-
nal students doing their Master's and docto-
ral studies. We also have more and more inter-
national staff members. For example, at my
own department (computer science), already
a quarter of the staff are international. Most
of them are with us only few years and do not
speak or understand Finnish or Swedish. Most
of them are either doing their doctoral studies
or working as post-doc researchers, but some
stay longer even as professors. Are we sure that
all of them know what rights and responsibili-
ties they have as employees of this university?
Did all of your colleagues keep their vacation?
Do they know what a shop steward (luottamu-
smies) is and does? It is the responsibility
of every one of us to keep all our colleagues
informed about these kinds of issues and the
benefits of HUART (HYT) membership. ●

PÄÄLUOTTAMUSMIEHEN PALSTA: KESÄTERÄSTÄ SYYSKUNTOON

Tapani Kaakkuriniemi

SUOMEN SUVI ON TAKANA, ja uusi lukuvuosi on alkamassa. Se tuo perinteisesti mukanaan monenmoisia muutoksia. Tällä kertaa yläta-son iso muutos on se, että yliopistolle valittiin kesäkuussa uusi rehtori. Maatalouspolitiikan professori **Jukka Kola** toimi edellisen kauden opetus- ja opintoasioista vastaavana vararehtorina, ja nyt hän on järjestyksessä 137. rehtori tässä yliopistossa. Meillä ei ole ollut edellisten rehtorien kanssa minkäänlaisia erimielisyyksiä, ja jos ennusmerkkejä osaisi oikein tulkita, näyttää vahvasti siltä, että sopuisa ja keskustele-va linja jatkuu Kolankin kanssa.

Edessä ovat syksyn mittaan vararehtorien valinnat. Johtosäännön mukaan ”vararehtorien lukumäärästä, valinnasta ja tehtävistä päättää hallitus rehtorin esityksestä”. Edelleen ”vararehtoriksi valittavalta vaaditaan, että hän on suorittanut tohtorin tutkinnon ja että hänellä on vararehtorin tehtävien hoitamiseksi tarvittava kyky ja ammattitaito sekä käytännössä osoitettu hyvä johtamistaito”.

Yliopistot Suomessa sinnittelevät rahan niukuuden kanssa, eikä Helsingin yliopistokaan tee juuri poikkeusta. Monialaisuus tosin useimmiten auttaa saavuttamaan asetetut tavoitteet. Ylempien tutkintojen määrä on kasvusuunnassa, kun taas tohtorin tutkintojen suhteen koko maassa vahvistuu mieliala, että niitä tuotetaan liikaa. Suomessa väittelee tohtoriksi vuosittain noin 1600 tutkijaa. Eräs laaja ongelma on, miten saada tohtorit työhön muuallekin kuin yliopistoon. Vain noin joka neljäs tai viides väitellyt voi olettaa löytävänsä yliopistosta



Pääluottamusmies Tapani Kaakkuriniemi

työpaikan. Työn saaminen ”out there” on kuitenkin suurelta osin kiinni työnantajien asenteista. Lieneekö perää siinä patruuna-aikojen sanonnassa, että pomot pelkäävät palkata alaisikseen itseään viisaampia ihmisiä?

Oireellista on se kieli, jota yliopistojen toiminnan linjaamisessa nykyisin käytetään. Opetus- ja kulttuuriministeriön sanelema,

“Vaikka tällainen malli ei yliopistoon sovi, niin ministeriössä on päädytty siihen, että se pannaan sopimaan”

ensi vuoden alusta käyttöön tuleva rahanjakomalli perustuu ministeriön mukaan 'ansaintalogiikkaan'. Sillä ei tarkoiteta sitä, että kukin saa ansionsa mukaan, vaan kyse on tietysti vain anglosaksisen liikkeenjohdon termistä, jolla liikeyritys pyritään tekemään kannattavaksi. Sillä voidaan tarkoittaa kustannusten leikkaamista, työn tuottavuuden lisäämistä ja tuotteiden hinnoittelua. Laajassa mitassa on kyse myös markkinaosuuden kasvattamisesta.

Vaikka tällainen malli ei yliopistoon sovi, niin ministeriössä on päädytty siihen, että se pannaan sopimaan. Tietysti esimerkiksi kiinteistökannan suunnitelmallinen remontointi, uusrakentaminen ja pois myyminen voivat olla keskeinen osa yliopistonkin toimintaa, mutta yliopiston 'tuotteet' ovat aika abstrakteja, ja 'asiakkaiden' määrän kasvattaminen ei ole yksiselitteinen juttu.

Helsingin yliopiston hallitus kuitenkin päätti ottaa käyttöön ministeriön ansaintalogiikan mukaisia kannustimia. Tämä tarkoittaa, että yksiköitä palkitaan niiden toiminnan tulosten suhteen. "Erityistä huomiota kiinnitetään julkaisujen, ylempien korkeakoulututkintojen ja 55 opintopistettä suorittaneiden määrään." Samoin julkaisujen määrä on tärkeä mittari, jopa ehkä tärkeämpi kuin laatu. Jos joku laitos tai tiedekunta ei tuota tarpeeksi näitä mitattavia 'pätkkinöitä', sen rahoitusta vähennetään. Muutamalle tiedekunnalle on jo jaettu ensi vuodelle kannustinrahaa.

Koko kesän ajan tasavallassa on väännetty kättä siitä, millaisella järjestelyllä työehtoso-

pimukset uusitaan. Yliopistojen yleinen TES on voimassa ensi vuoden maaliskuun loppuun, joten meillä ei vielä ole syytä huoleen, mutta neuvottelut keskusjärjestö- tai liittotasolla pitäisi aloittaa marraskuussa. Aluksi näytti kovasti siltä, että työnantajapuoli (EK) ei halunnut keskitettyä tulopoliittista ratkaisua, kun taas työntekijäpuoli halusi. Nyt EK näyttää tulleen järkiinsä ja varovaisesti, salaa ja huomaamatta kääntäneen ainakin osin takkia. Eikä ihme: historiallisesti katsoen keskitetyt ratkaisut ovat tulleet edullisemmiksi kuin liittokohtaiset neuvottelut, ja lisäksi ne ovat vakauttaneet talouden kehittymistä. Se juuri olisi tärkeää nyt, kun olemme eurovaluuttajärjestelmän savuavilla raunioilla.

Jos tullaan lattiatasolle, niin opetus- ja tutkimushenkilöstöä koskee työehtosopimuksen säännös (5 luku, 3 §, 2 mom), jonka mukaan "jokainen henkilö laatii vuosittain yhteistyössä esimiehensä kanssa ennen seuraavan lukuvuoden alkamista työsuunnitelman". Lukuvuosi on alkanut elokuun alussa. Oletkohan Sinä laatinut työsuunnitelmasi?

Muilta osin syksy näyttää alkavan rauhallisissa merkeissä. Yhteistoiminnan muodot luottamusmiesten ja työnantajan välillä ovat vakiintuneet, ja epäkohtia ja epäiltyjä vääriä toimintamalleja oiotaan niin paljon kuin pystytään. Jos sinulla on tiedossa asia, jossa on toimittu väärin, koskipa se palkkaa, työoloja, työsuhteen tyyppiä tai vaikka työilmapiiiriä, ota yhteyttä luottamusmieheen ja pyydä häntä käärimään hihansa. ●

MITÄ TEIN KESÄLLÄ?

Ville Jalovaara

TÄMÄN VUODEN KESÄLLÄ pääsin toteuttamaan pitkäaikaisen haaveeni vierailla Ranskan Normandiassa. Historia-alan ihmisenä olen jo pitkään halunnut itse nähdä kuuluisan, 1000-luvulta peräisin olevan Bayeux'n seinävaatteen sekä kesän 1944 liittoutuneiden maihinnousun tapahtumapaikat – puhumatakaan alueen kauniista luonnosta.

Lensin Pariisiin, josta on parin tunnin junamatka Bayeux'hön, joka on hyvä tuki-kohta Normandiaan tutustumiseen. Ranskalaiset ovat siinä määrin autoistunutta väkeä, ettei Normandian maaseudulla kannata jäädä odottamaan kerran päivässä tulevaa bus-

sia. Paras tapa tutustua esimerkiksi maihinnousurantoihin ovatkin paikallisen oppaan vetämät pikkubusseilla tehtävät kiertokäynit. Kuljin päivän Overlord Toursin matkassa ja heidän asiantuntemustaan voin muillekin suositella.

Kymmenentuhannen valkoisen ristin näkeminen yhdellä silmäyksellä Omaha-rannan yllä sijaitsevalla amerikkalaisella hautausmaalla oli ehkä matkan vaikuttavin kokemus. Se sai kyllä toivomaan, ettei maanosamme tulevaisuudessa enää koskaan tarvitsisi kokea vastaavaa murhenäytelmää, johon niin monta elämää päättyi liian varhain.



TARVITSETKO LASIT TIETOKONETYÖHÖN?

Normandia on toki muutakin kuin sotamuistomerkkejä. Ennen kaikkea se on ystävällisiä ihmisiä, jotka ottivat minut – jopa hieman heikonlaisesti ranskaa puhuvana matkailijana – hyvin vastaan, ja sitä voi lämpimästi suositella kesäiseksi käyntikohteeksi. Oma reitini kotiin kulki lautalla Caenista Englannin Portsmouthiin. Siellä katselin vielä muutaman päivän merenkulku-kaupungin nähtävyyksiä ennen paluutani Lontoon kautta Helsinkiin. ●

Rasittuvatko silmäsi pitkän ruudun ääressä vietetyn työrupeaman aikana? Harittavatko silmät, etkö saa oikein tolkkua? Joudutko suurentamaan fonttia ruudulla kissanpennun kokoiseksi?

Ehkäpä olisi syytä käydä näöntarkastuksessa. Se kuuluu useimmiten työterveyshuollon piiriin. Näkö tarkastuksia tehdään useimmiten työhöntulotarkastusten yhteydessä tai näkemishaittojen takia, mutta myös säännöllisesti ennen ikänäköisyyttä.

Tarkastuksessa tutkitaan lähi- ja kaukonäkökenttien väliin jäävä, noin metrin matkalta tapahtuva lukemiskyky.

Työnantaja kustantaa ns. näyttöpäätelasit työntekijälle hänen niitä tarvitessaan, mutta sillä ehdolla, että laseja käytetään ja säilytetään vain työpaikalla.

Silmälasiasiaa koskeneessa kyselyssä ongelmia tuotti työntekijäliittojen mielestä se, keitä säädös koskee, koska säädöksen vaatima työaikamäärittely on epäselvä.

Joka tapauksessa työntekijä on tässä asiassa ”voiman oikealla puolella”. Mikäli lasien saaminen on perusteltua, mutta se ei etene, on otettava yhteys työsuojeluvaltuutettuun tai luottamusmieheen, joka sitten ottaa yhteyttä aviin eli aluehallintovirastoon, joka puolestaan patistaa työnantajaa. ●

HELSINGIN YLIOPISTO TAVOITTELEE ERINOMAISEN TYÖNANTAJAN STATUSTA

Linda Hart

SUOMESSA ON KOLME YLIOPISTOA, joille Euroopan komissio on myöntänyt HR Excellence in Research -logon: Aalto-yliopisto, Jyväskylän yliopisto ja Turun yliopisto. Helsingin yliopistossa tätä statusta vasta tavoitellaan. Mistä siinä on kyse? Miten tutkijat otetaan mukaan prosessiin?

Euroopan komissio on 2000-luvun loppupuolelta lähtien pyrkinyt kehittämään tutkijoiden asemaa. Tämän toiminnan periaatteet on kirjattu eurooppalaiseen tutkijoiden peruskirjaan (*European Charter for Researchers*) ja tutkijoiden rekrytoinnin hyviin käytänteisiin (*Code of Conduct for the Recruitment of Researchers*).

Peruskirja ja hyvät käytänteet käsittelevät mm. tutkimuksen vapautta, rekrytoinnin läpinäkyvyyttä, tasa-arvokysymyksiä ja ammatillista koulutusta. Näiden asiakirjojen pohjalta on luotu tutkijoiden henkilöstöstrategia, HRS4R-hanke. Komissio voi myöntää "HR Excellence in Research" -logon yliopistoille, jotka osallistuvat HRS4R-hankkeeseen ja ryhtyvät noudattamaan peruskirjassa ja rekrytointiohjeistuksessa mainittuja periaatteita. Hankkeeseen osallistuva yliopisto kartoittaa oman tilanteensa ja kehityskohteensa sekä laatii toimintasuunnitelman, jonka toteutumista yliopisto itse arvioi kahden vuoden ja ulkopuolinen arvioija neljän vuoden kuluttua.

Komissio edellyttää tutkijoiden osallistumista kehittämiskohteiden kartoittamiseen ja toimintasuunnitelman laatimiseen. Myös aiemmin tehdyt kartoitukset ja kyselyt ovat tässä työssä hyödyksi. Helsingin yliopistossa tarkastellaankin esimerkiksi vuoden 2011 työhyvinvointikyselyn sekä tutkijoiden kou-

lutus- ja kehittämistarvekyselyn tuloksia. Mainittakoon, että joissakin tiedekunnissa on viime aikoina tehty tasa-arvoselvityksiä (ainakin valtiotieteellisessä ja oikeustieteellisessä tiedekunnassa, molemmissa yhteensä kahdesti), joiden tulokset myös ovat oleellisia.

Helsingin yliopistossa tähän mennessä hahmotellut kehittämiskohteet liittyvät tutkijan urapolkuun. Selvitystyö on kuitenkin vielä kesken. Mahdolliset toimenpiteet sisältävät parannuksia mm. uraohjaukseen ja uramahdollisuuksista tiedottamiseen tutkijanuran eri vaiheissa. Työn ja perheen yhteensovittaminen ja perhevapaatkin ovat olleet esillä tohtorikoulutettavien kohdalla määräaikaista työsuhteita pidentävänä perusteena. Määräaikaisten tutkijoiden perhevapaisiin liittyviä konkreettisia kysymyksiä käsiteltiin tämän lehden edellisessä numerossa. Yliopistolla ei ole ollut yhtenäisiä ja yhdenvertaisia periaatteita esimerkiksi hoitovapaan myöntämisessä määräaikaistutkijoille. Nyt on vaarana, että myös aikaisemmat hyvät käytännöt päästetään murenemaan uuden yliopistolain ja tohtorikoulutus uudistuksen kaltaisten suurten muutosten myötä.

Työnantajamme on tänä kesänä julkaisut uudet henkilöstöpoliittiset linjauksensa. Erityisiä muutoksia entiseen ei ole tiedossa, mutta linjauksia on haluttu selkeyttää. Henkilöstöpoliittisissa linjauksissa korostetaan yhdenvertaisuutta ja sitä, että yliopistolla tehdään yhtenäistä henkilöstöpolitiikkaa. Mielenkiintoista kyllä, tohtorikoulutettavien määräaikaista työsuhteita pidentävinä tekijöinä on sekä HRS4R-prosessissa että henkilöstöpoliittisissa linjauksissa pidetty

ainoastaan äitiys-, isyys ja vanhempainvapaita mutta ei hoitovapaata. Entiseen opetusministeriön antamaan tohtorikoulutettavien perhevapaita koskevaan ohjeistukseen verrattuna suunta on tältä osin muuttunut.

Alkaneena lukuvuonna tutkijoiden kannattaakin pysyä kuulolla ja tuoda esiin näke-

myksiään esimerkiksi HYT:in kautta, vastaamalla tulevaan kehittämiskohteita ja toimenpiteitä koskevaan kyselyyn sekä osallistumalla tapahtumiin, joissa keskustellaan HRS4R-kehityshankkeesta ja yliopiston henkilöstöpolitiikasta. ●

HENGÄHDÄ JA KUUNTELE

Terhi Ainiala

Toisinaan sitä pakoilee vaikeita tai pelottavia tehtäviä. Sen sijaan tulee tarttuneeksi johonkin sijaistoimintoon. Silittää pyykkiä, vaikka pitäisi kirjoittaa väitöskirjaa, tai kek-sii siivota kaappeja, vaikka tulisi valmistella esitelmää. Minäkin kirjoitan tätä kolumnia, vaikka oikeastaan tulisi valmistella näyte-luentoa. Mutta juuri nyt ei yhtään riittävän fiksua tieteellistä tai pedagogista ajatusta synny... Huh ja hui.

Ehkä tämä aivojen lepuuttaminen on kuitenkin hyödyksi. On vaihtelua ja pieni irtiotto. Saan etäisyyttä luentooni, jotta näen sen tarkemmin. Saatan huomata, että eilinen suunnitelmani kaipaa tiivistämistä siellä ja täsmennystä tuolla. Hahmotan kokonaisuuden paremmin.

Yliopiston arki vaatii meiltä aika lailla. On monia asioita päällekkäin, on vaativia rutii-neja ja kaiken keskelle pompahtavia yllä-tyksiä. Oma aikatauluaan ei voi etukäteen täsmällisesti suunnitella. On vain tehtävä ja reagoitava, mutta ennen kaikkea priorisoi-tava. Kaikkea ei tarvitse tehdä tänään. Ja tiu-

kimpien päivienkin keskellä tarvitaan lepoa ja irtiottoja. Tarvitaan myös tyhjyyttä. Silloin voi syntyä jotakin uutta ja innostavaa. Myös sitä varten me yliopistossa työskentelemme.

Näyteluennossani minun tulee osoittaa asiantuntemukseni ja pedagoginen osaami-seni. Sen lisäksi tulee osata kohdistaa sanot-tavansa – tässä tapauksessa ennen kaikkea oletetuille – kuulijoille. Vastaanottajan huo-mioon ottamisen tulisi ylipäänsä olla itses-tään selvä asia kaikessa työssä ja muussa toi-minnassa. Mutta ehkä se silti joskus unohtuu. Ensimmäisen vuoden opiskelijat eivät tieto-taustaltaan ole samanlaisia kuin syventävän vaiheen opiskelijat, eikä uusi opettaja tai toi-mistosihteeri tunne yliopiston tietojärjestel-miä samalla tavoin kuin konkari. Tutkijan ei kannata esitellä omaa tutkimustaan samoin lukiolaisryhmälle kuin vertaisilleen.

Kuuntelun taitoja ja empatiaa – näitä me tarvitsemme tänäkin lukukautena. Ja yhteis-työtä ja yhteisymmärrystä. Vielä sopivasti lepoa hetkiä ja poikkeamia tutuilta reiteiltä! ●

Helsingin yliopiston verkkosivujen 29.8.2013 päivätyssä uutisessa kansleri emeritus Kari Raivio lukee taas kerran yliopistoille madonlukuja. Hänen mielestään opettajat eivät halua opettaa, opiskelijat eivät viitsi opiskella ja tutkimuskin on retuperällä. Raivion mukaan paljon parjattu uusi yliopistolaki ei ole ongelmia aiheuttanut. Hän peräänkuuluttaa yhä lisää kilpailtua tutkimusrahoitusta ja kansainvälisiä arviointeja ja haluaisi päällekkäisyyksien välttämiseksi ajaa kunkin koulutusalan huonoimmiksi arvioidut koulutusyksiköt mieluiten kokonaan alas.

Raivion lisäksi muutkin tahot ovat näkyvästi syyttäneet monien suomalaisten yliopistojen tutkimus- ja opetushenkilöstöä keskinertaisuudesta tai jopa laiskuudesta. Suomessa ei tunnuta tuottavan tarpeeksi tieteellisiä julkaisuja. Jos satunnainen artikkeli joskus putkesta ulos ennättää, se lienee merkitykseltään vähäinen tai turha. Toisekseen yliopistoissa vain harvat opettavat ”laadukkaasti”. Luentoja ja verkkokursseja siis pyöritetään väkipakolla ja opiskelijoista välittämättä. Meidän on nyt mentävä itseemme. Missä kummassa vetelehtii suomalainen huippututkimus? Ovatko älyämme järjestyttävät guruprofessorit ja turvalliset, asiantuntevat ja avuliaat lehtori-mentorit katoamassa maastamme?

Ennen kuin kokonaan lopetetaan koulutusohjelmia päällekkäisinä tai tieteenaloja tuloksettomina, pitäisi pysähtyä miettimään kahdesti. Rahan haaskaamista ei tarvitse sallia, jos koulutustarve on vähentynyt ja tutkimus tosiaan on lähellä nollaa. Monialainen yliopisto pääsee kuitenkin varmemmin tavoitteisiinsa

esimerkiksi suoritettujen tutkintojen kokonaismäärissä. Toisaalta eri yliopistojen koulutusohjelmat eivät ole pelkkiä identtisiä tuotantoyksiköitä. Kun samaa ainetta opetetaan kahdessa yliopistossa, kummassakin vallitsee aiheesta ainakin hieman erilainen tieteellinen näkemys. Jos toinen niistä yhtäkkiä lopetetaan heikompien arviointipisteiden varjolla, saatetaan pesuveden mukana menettää ainutlaatuisen tutkimuslinja ja/tai yksittäinen erinomainen tutkija. Hän saa viestin: lähde muualle, älä enää ajattele ainakaan tämmöisiä ajatuksia, siitä ei makseta. On myös muistettava työmahdollisuudet, joita lakkautettu koulutusohjelma olisi tarjonnut siitä jo aiemmin valmistuneille asiantuntijoille.

Edustan sukupolvea, jolle on viimeistään lukion biologian tunneilla tähdennetty luonnon monimuotoisuuden eli biodiversiteetin tärkeyttä. Muuntelun väheneminen ja kärsimätön rodunjalostus johtavat kuulemma helposti lajien heikompiin kykyihin sopeutua ja sietää tauteja tai muita arvaamattomia elinympäristön myllerryksiä. Bisneslogiikalla sen sijaan ajatellaan, että uusia, voittoa tuottavia innovaatioita saadaan varmimmin sijoittamalla avokätisesti vain tiettyihin, jollakin mittarilla lupaaviin kohteisiin, vaatimalla niiltä neljännesvuosittaista raportointia ja toivomalla sitten kovasti. Raiviokin tuntuu haluavan jalostaa ja tukea vain huippuyksiköitä. Mutta entäpä jos nimenomaan tieteellinen monimuotoisuus onkin se korvaamattoman arvokas pääoma, joka voi synnyttää jotakin todella uutta ja auttaa meitä nyt vielä tunteuttomien kriisien yli?

“Missä yrityksessä on yhtä paljon työntekijöitä, jotka joutuvat itse haalimaan omat palkkarahansa ja saavat silti lähtöpassin välittömästi, kun rahoitus päättyy tai edes tilapäisesti keskeytyy?”

Kaikkia vähiä munia ei kannata tunkea samaan koriin. Elinkeinoelämän puolella riskin voi muodostaa vaikkapa Nokian kaltainen suuryritys, jonka pysyvältä näyttäneen kasvun ja menestymisen varassa pienen kansantalouden tasapaino on päässyt liian rennosti lepäämään. Angry Birdsillakin voi joku ehkä tienata vielä vuoden tai pari, mutta mitä tulee lintujen jälkeen? Biodiversiteettilogiikalla yliopistojen kannattaisi jopa säästöpainneiden alaisena pyrkiä ylläpitämään mahdollisimman monenlaisia ja erikokoisia oppiaineita.

Yliopistoissa tehtävä tutkimus on yllättävän riippuvaista ulkopuolisesta tutkimusrahoituksesta, jonka hankkimiseen tutkijoita voimakkaasti kannustetaan. Suurimmatkaan ulkopuoliset rahoittajat eivät valitettavasti kykene kustantamaan edes kaikkia kansainvälisesti merkittäviksi arvioituja hankkeita. Uuden yliopistolain myötä autonomisia yliopistoja on hanakasti verrattu yrityksiin. Mutta missä yrityksessä on yhtä paljon työntekijöitä, jotka joutuvat itse haalimaan omat palkkarahansa ja saavat silti lähtöpassin välittömästi, kun rahoitus päättyy tai edes tilapäisesti keskeytyy? Pakon edessä moni hyvä tutkija osallistuu useita kertoja vuodessa näihin stressaaviin juoksukilpailuihin, jotka haittaavat hänen varsinaista työtään. Tieteenalojen, tutkijoiden ja jopa jatko-opiskelijoiden välinen pudotuspeli on kohta niin epätoivoista, että voi vain arvailla, pärjääkö huipputasolla ilman dopingia.

Tieteen luonteeseen ja tutkimustyön viehätykseen kuuluu olennaisena osana monitieteinen ja monimuotoinen vuoropuhelu: erilais-

ten teorioiden toisinaan kiihkeäkin mittelö, jonka perimmäisenä tavoitteena ei ole talouskasvu vaan maailman parempi ymmärtäminen. Mutta pitäähän tieteentekoon varatut rahat saada jaettua. Koska kaikkien tieteenalojen hallitseminen ja keskinäinen vertailu on sinänsä mahdotonta, joutuvat luonnostaan kollegiaaliset tieteentekijät joko suoraan tai epäsuorasti ja tiedostamattomasti asettamaan hintalappuja omille ja toistensa ajatuksille ja väitteille. Terveen kunnianhimon ohella parasvaloihin pääsevät helposti myös sivistyksen periviholliset, ahneus ja pyrkyryys.

Kukaan tuskin tavoittelee akateemista uraa löysäilyn ja helpon rahan toivossa, sillä yliopistoissa työsuhteet ja etenemismahdollisuudet näyttävät tällä hetkellä kovin epävarmoilta. Tutkijoita ja opettajia syyttävätkin tehottomiksi tyypillisimmin ne tahot, joilla ei itsellään ole suoraa kosketusta tavallisten yliopistolaisten arkeen. Keskustelu saisi vihdoinkin kehittyä kilpailuttamisesta, tempoilevasta tehostamisesta ja lopettamisuhkailuista kohti yliopistolaisten palkitsemista, jaksamista, työn jatkuvuutta, vaatimusten kohtuullisuutta ja tavoitteiden pysyvyyttä.

Tiedämme, että rahat ovat vähissä. Voitaissiinko laadun sijaan sittenkin joustaa vaihteeksi määrällisistä vaatimuksista ja parantaa yliopistojen opettaja-opiskelija-suhdetta? Entä mitä olisivat esimerkiksi viiden vuoden tarkastelujaksolla sellaiset riittävän hyvät työsuoritukset, joiden perusteella yliopistot voisivat jo etukäteen varmasti sitoutua vakinaistamaan määräaikaisen tutkija-opettajan – ilman yksiäkään uusia juoksukilpailuja? ●

MINNE MENEE TUTKIJAKOULUTUS?

Tapani Kaakkuriniemi

YLIOPISTOJEN TUTKIJAKOULUTUSTA on vuodesta 2010 lähtien uudistettu kovalla kädellä. Tutkijakoulujen aiemmalta rahoitajalta Suomen Akatemialta otettiin rahoitusvalta pois, ja ministeriö lupasi tulosneuvotella rahoituksen kunkin yliopiston kanssa erikseen samalla kuin muutakin rahoitusta neuvotellaan.

Hämmennys on ollut suuri. Tähän asti tutkijakouluja on ollut suppeita ja laajoja: yhden tai muutaman yliopiston puitteissa tai peräti valtakunnalliselta pohjalta toimivia. Nyt kävi käsky, että kukin yliopisto hoitakoon tutkijakoulutuksensa itse. Pienessä maassa tällainen päätös osoittaa todellisuudentajun puutetta. Suomessa juuri monitieteinen yhteistyö yli yliopistorajojen on ollut piirre, jota ainakin Euroopan maissa on kehuttu tai jopa ihasteltu. Nyt synergia on synty.

Terminologiakin on pikkuhiljaa vaihtumassa. Ennen oli tutkijakouluja, ja niin on nytkin. Niissä vain ei enää anneta tutkija- vaan tohtorikoulutusta. Tärkeimpänä tavoitteena on siis tätä nykyä titteli eikä tutkijan työ ja ammattitaito.

Helsingin yliopisto päätti uudistuksen toteuttamisesta tämän vuoden keväällä ja kesällä, kaiketi viimeisenä Suomen yliopistoista. Ei hidastelu mitään haittaa, mutta

muilta osin uudistusta on ihmetelty, varsinkin kun siitä ei käyty kovin paljoa keskustelua päättäjäpiirin ulkopuolella.

Väliaikainen rehtori Ulla-Maija Forsberg vahvisti 20.6. tohtorikoulutuksen kehittämisprojektin ohjausryhmän tekemän muistion, jonka mukaisesti yliopistoon perustetaan neljä tutkijakoulua: a) humanistis-yhteiskuntatieteellinen tutkijakoulu, b) luonnontieteellinen, c) terveyden tutkimuksen ja d) ympäristö-, elintarvike- ja biotieteellinen tutkijakoulu. Kussakin näistä toimii muutamia tohtoriohjelmia, joita on yhteensä 31.

Asioita sivusta seuraava lukija joutuu ihmettelemään niukkoja jatko-opiskelijamääriä, joiden työtä näiden ohjelmien on tarkoitus jatkossa rahoittaa. Pelkkä lukuihin tuijottaminen saattaa tosin johtaa harhaankin.

Joka tapauksessa Helsingin yliopistolla on nyt 1700 palkallista tohtorikoulutettavan paikkaa, joita siis Suomen Akademia rahoittaa. Niistä tämän vuoden lopussa päättyy 901 paikkaa. Tilalle luvataan perustaa 134 paikkaa, mutta päätöksen liitetaulukossa niitä allokoidaan toistaiseksi vain 121 kpl.

Tutkijakouluittain paikat jakautunevat seuraavasti:

“Asioita sivusta seuraava lukija joutuu ihmettelemään niukkoja jatko-opiskelijamääriä, joiden työtä näiden ohjelmien on tarkoitus jatkossa rahoittaa”

Tohtoriohjelma	Tutkijakoulu- paikat
Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tutkijakoulu	36
Luonnontieteellinen tutkijakoulu	46
Terveystieteiden tutkimuksen tutkijakoulu	21
Ympäristö-, elintarvike- ja biotieteellinen tutkijakoulu	18
Yhteensä	121

Akatemian rahoittamista paikoista loput, siis 799 kpl, lakkaavat vuoden 2015 lopussa. Jos silloin perustetaan uusia paikkoja samassa suhteessa, niitä tulisi satakunta. Pudotus 1700 paikasta jonnekin 240:een olisi dramaattinen. Pienillä ohjelmilla ei ole lupaa lyöttäytyä yhteen toisten saman alan pienten ohjelmien kanssa muissa yliopistoissa.

Tämä yhtälö vaatii useampia muuttujia, jotta se voidaan menestyksellä ratkaista. Yksi selitys on rahoitusmatematiikka. Kaikkien tutkijakoulutukseen löytyy ensi vuonna rahaa 8 miljoonaa euroa. Tästä varataan tutkijakoulujen ja tohtoriohjelmien koordinaatioon ja toimintaan 2,6 miljoonaa. Jäljelle jäävät 5,4 miljoonaa euroa menevät väitöskirjantekijöiden palkkaamiseen. Jos

yksi tällainen maksaa vuodessa noin 40 000 euroa, paikkaluvuksi saadaan 134. Kaikkien muiden Helsingin yliopiston tohtorikoulutukseen halajavien on ilmeisesti etsittävä rahoituksensa jo nykyiselläänkin ankarasti kilpailluista ulkopuolisista lähteistä.

Tohtorikoulutuksen ohjausryhmä, jota vetää vararehtori Johanna Björkroth, kokoontuu elokuun viimeisellä viikolla (jolloin tämä lehti on painossa) päättämään niistä tohtoriohjelmaehdotuksista, joille ei kesäkuussa tehty mitään. Tilanne siis elää, mutta syyslukukauden mittaan kokonaisuus alkaa hahmottua.

Odotamme Suurella Mielenkiinnolla, miten pääsemme sadan parhaan joukosta viidenkymmenen parhaan joukkoon kahdessa eri yliopistorankingissa. ●

AJAN HALLITSIJAI VAI TYÖN SUUNNITTELIJAI

Pekka Kärkkäinen

KESÄN KÄÄNTYESSÄ syksyyn moni meistä odottaa huolestuneena aikaa, jolloin tekemättömät työt vyöryvät päällemme ja jokainen työpäivä tuntuu päättyvän riittämättömyyden tunteeseen. Toisilla se aika alkaa jo ensimmäisestä työpäivästä loman jälkeen, ellei se ole suoraan jatkunut koko loman (mikä se on?) ajan.

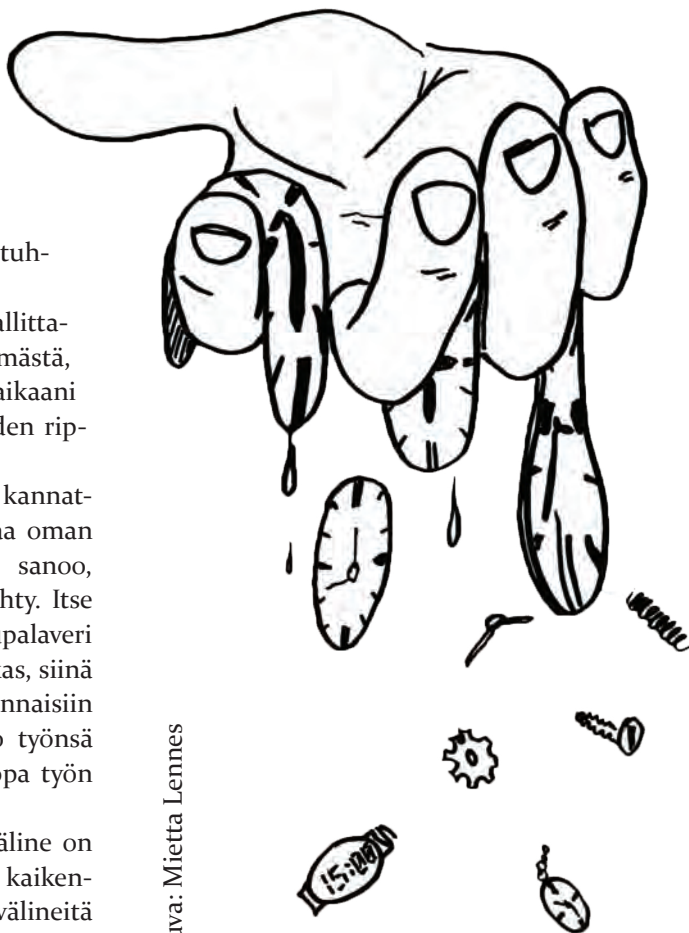
Internet ja erilaiset oppaat ovat täynnä ohjeita ajanhallintaan, mutta ne lienevät vieraita useimmille yliopiston opettajille ja tutkijoille. Ajatus ajanhallintasysteemeistä kuulostaa ehkä liian bisneshenkiseltä, sopimattomalta akateemiseen luovaan työhön tai yksinkertaisesti niin epäuskottavalta, ettei siihen viitsi tuhata aikaansa.

Aika ei ehkä antaudu niin vain hallittavaksi, ja pelkoja lisää visio järjestelmästä, joka ulkoapäin hallitsee juuri minun aikaani ja vie työnteosta viimeisenkin vapauden rippeen.

Ajan hallinnan opetteluun sijaan kannattaa ehkä pysähtyä ja antaa lisää aikaa oman työn suunnittelulle. Sananlaskukin sanoo, että hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Itse itsensä kanssa järjestetty suunnittelupalaveri on parhaassa tapauksessa hyvin tehokas, siinä voi keskittyä oman työn kannalta olennaisiin asioihin ja suunnitella kerralla koko työnsä kokonaisuutta – ottaen huomioon jopa työn ulkopuolisen elämän.

Oman työn suunnittelun tärkeä väline on kai useimmilla kalenteri, mutta toki kaikenlaisia tehtävälistoja, projektinhallintavälineitä ym. kannattaa käyttää apuna, jos se näyttää

mielekkäältä. Työn suunnittelu päivän, viikon tai lukukauden jaksolla etukäteen voi vapauttaa turhalta huolehtimiselta. Tavoitteeksi kannattaa ottaa se, ettei joudu koko aikaa pitämään mielessä kaikkia tulevia tehtäviä. Näin mielessä vapautuu tilaa juuri sille mikä kullakin hetkellä on tärkeää ja stressi vähenee. ●



Kuva: Mietta Lennes

KUTSU SYYSKOKOUKSEEN

Helsingin yliopiston tieteenekijät ry:n sääntömääräinen syyskokous pidetään tiistaina 26.11.2013 kello 16.30 alkaen Teatteri Avoimissa Ovissa Erottajankatu 5, www.avoimetovet.fi

Esityslista

1. Kokouksen avaus
2. Valitaan kokouksen puheenjohtaja ja sihteeri
3. Valitaan pöytäkirjantarkastajat ja ääntenlaskijat
4. Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus
5. Hyväksytään kokouksen työjärjestys
6. Hyväksytään toimintasuunnitelma vuodelle 2014
7. Hyväksytään talousarvio vuodelle 2014 ja päätetään jäsenmaksujen suuruudesta ja kantotavasta
8. Valitaan hallituksen puheenjohtaja vuosille 2013–2014
9. Valitaan hallituksen jäsenet erovuoroisten tilalle ja näille henkilökohtaiset varajäsenet
10. Valitaan kaksi tilintarkastajaa ja kaksi varatilintarkastajaa
11. Valitaan yhdistyksen edustajat ja heille tarpeellinen määrä varajäseniä Tieteenekijöiden liitto – Forskarförbundet ry:n seuraavan vuoden kokouksiin
12. Päätetään muista kokouskutsussa mainituista asioista
13. Kokouksen päättäminen

TARJOILUA

Kaikki HYT:n jäsenet ovat tervetulleita kokoukseen!

Kokouksen jälkeen ennakoilmoittautuneilla on mahdollisuus osallistua teatteriesitykseen omakustanteisesti. Tästä lisätietoa erikseen sähköpostilla syyskuun aikana.

ILMOITTAUDU / ANMÄL DIG / REGISTER

Agora tulee taas!

HYT järjestää 26.9.2013 kello 14-16 avoimen Agora-keskustelutilaisuuden Helsingin yliopiston päärakennuksessa (pieni juhlasali). Tilaisuuteen saapuu yliopiston ylintä johtoa juttelemaan ja vastaamaan yleisön kysymyksiin yhdessä Tieteentekijöiden liiton edustajien kanssa.

Kysymyksiä vieraille pyydetään lähettämään ennakkoon ilmoittautumisen yhteydessä.

Ilmoittautuminen 17.9. mennessä sähköisellä lomakkeella osoitteessa www.helsinki.fi/jarj/hyt



Agora är här igen!

HYT ordnar ett öppet Agora-möte den 26.9.2013 kl. 14-16 vid Helsingfors universitets huvudbyggnad (lilla festsalen).

Frågor till gäster kan skickas med anmälningsblanketten.

Anmälning före den 17.9. via våra hemsidor www.helsinki.fi/jarj/hyt/swe/

Agora is back!

HUART organizes the open Agora event again on 26 September 2013 at 2-4 p.m. at the University of Helsinki's Main Building (small hall).

Questions for the guests can be sent with the registration form.

Register by 17 September at www.helsinki.fi/jarj/hyt/eng/